

Број предмета: Ж-БЛ-01-586/13

Број Препоруке: П-144/16

Дана: 23.08.2016. године

ОСНОВНИ СУД У МРКОЊИЋ ГРАДУ
н/р председника

СТРАЈНИЋ СНЕЖАНА
Бјелајце
Мркоњић Град

Препорука Омбудсмена Босне и Херцеговине поводом жалбе Снежане Страјнић

Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине дана 22.08.2013. године обратила се Снежана Страјнић из Мркоњић Града. Како се наводи жалбе тичу права дјете, предмет је регистрован у Одјелу за праћење права дјете.

Из навода жалбе и приложене документације произлази да подносиатељица жалбе од 2001. године не успјева постојећим механизмима заштите да за своје троје дјеце обезбиједи допринос оца за издржавање, без обзира на своју законску обавезу. Чињеница да отац дјеце, Калаш Драго, не доприноси за издржавање у конкретном случају није спорна, јер је отац правоснажно оглашен кривим за кривично дјело избјегавање давања издржавања из члана 210. став 1. КЗРС (у више наврата). Управо, у првом обраћању суда, Омбудсмени су искористили прилику и председнику суда указали на чињеницу да кривични суд није користио законку могућност и у кривичном поступку и/или евентуално у судској одлуци/пресуди предвидио могућност опозива условне осуде, уколико оптужени не буде извршавао своју законску обавезу, односно ако не буде и даље плаћао издржавање. Омбудсмени су на ову чињеницу указали председнику суда, не желећи се мијешати у процес одлучивања судова, већ са крајњим циљем заштите права дјете, јер у Одјелу за праћење права дјете познати су позитивни примјери у пракси када су, услед кориштења ове могућности, дјеца након дуго времена остварила своја права. Нпр. осуђени/а и након изрицања кривичне санкције избјегава давање издржавања, те суд опозове условну осуду, након правоснажности пресуде, доставља осуђеном/ој упуту за издржавање казне затворе. Након тога, као што је напријед наведено, долазило је до помака и дјеца су остварила своја права.

У конкретном предмету, из жалбе и достављене документације произлази да је подносиатељица жалбе, поред кривичне одговорности и кривичног поступка, покренула извршни поступак, број **75 0 И 009368 09 И**, све ради извршења правоснажне пресуде Основног суда у Мркоњић Граду број П-315/00 којом се извршеник, отац, обавезује на име издржавања млдб. Наташе, Гордане и Иване плаћа мјесечно по 50% од загарантованог

личног дохотка у РС. На основу приједлога за извршење, суд дана 19.11.2010. године, доноси рјешење о извршењу, али извршеник и даље чини све да избегне давање издржавања. У непосредном контакту, подносиатељица жалбе изјављује да отац дјете никада није плаћао алиментацију, ни за једно дијете, све ове године.

Током трајања поступка истраживања, вршена је писмена кореспонденција са Основним судом у Мркоњић Граду, који је увијек у остављеном року одговарао на упите Омбудсмена, односно сарађивао са институцијом Омбудсмена, али дјета, без обзира на ангажман и подузимање бројних радњи надлежних органа, нису остварила своја права. У вези са опозивом условне осуде, Основни суд у Мркоњић Граду се изјашњава да нико од странака у поступку није тражио опозив условне осуде, иако осуђени није плаћао издржавање, а суд о томе није имао сазнања, нити је био дужан да врши провјеру. О свим одговорима надлежног суда, благовремено је обавијештена и подносиатељица жалбе, која је на свако изјашњење достављала коментаре, све у складу са Правилима поступка Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине.

У вези са кривичним поступком који се води пред Основним судом у Мркоњић Граду, Омбудсменима је познато да је пресудом број 75 0 К 028479 12 К од 13.05.2014. године, а која је потврђена од стране Окружног суда у Бањалуци, отац дјете оглашен кривим због кривичног дјела избегавања давања издржавања из члана 210. став 1. КЗРС, те му је изречена новчана казна у износу од 500 КМ, а која ће у случају ненаплативости бити замијењена казном затвора рачунајући сваких започетих 100 КМ новчане казне за један дан. Подносиатељица жалбе је од суда захтјевала да осуђеном изрекну казну затвора, али то свакако није у надлежности судије у извршном поступку. У наведеном извршном поступку, подносиатељица се закључцима позива да уреди приједлог за промјену предмета и средства извршења, на начин да јасно наведе на којем предмету и којим средствима предлаже да ће се извршење спровести. Подносиатељица жалбе наводи да у благовременом року доставља суду поднесак којим подсећа суд на све подузете радње и активности, као и да отац дјете чини све да избегне давање издржавања. Подносиатељци жалбе је познато да отац дјете ради на породичном имању, да сјече дрва, а у правно- формалном смислу, власница имовине је мајка/бака дјете.

Омбудсменима је такође познато да је подносиатељица жалбе поднијела апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине¹. Уставни суд Босне и Херцеговине је одлуком од 10.02.2015. године, апелацију усвојио и утврдио повреду права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода због тога што у разумном року није окончан извршни поступак који се води пред Основним судом у Мркоњић Граду у предмету број 75 0 И 009368 09 И. Суду је наложено да у складу са чланом 62. став (7) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине по хитном поступку оконча овај извршни поступак, у складу са чланом II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Такође је наложено суду да у року од три (3) мјесеца обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о подузетим мјерама с циљем извршења одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине. Из образложења одлуке суда произлази да се у конкретном случају ради о поступку који је апелантица/подносиатељица жалбе покренула 07.05.2009. године, ради извршења правоснажне пресуде из 2001. године (извршење пљенидбом, процјеном и продајом покретних ствари које се нађу у посједу извршеника, ради наплате мјесечних ренти издржавања од 50% зајамченог личног дохотка у Републици Српској). Уставни суд сматра да се ради о сложенијем поступку, будући да је покушај пописа ствари у стану извршеника био неуспјешан, јер нису нађене ствари које би могле бити предмет извршења. Надаље истичу, а

¹ Апелација поднесена 14.11.2014. године, предмет број АП-4864/14

што је по мишљењу Омбудсмена итекако значајно, подносиатељица жалбе/апелантица ни на који начин није допринијела дужини поступка, будући да је поступала по упутама суда и активно учествовала у поступку. Уставни суд констатује да ни након скоро шест година није окончан извршни поступак, иако је извршни поступак хитне природе. Уставни суд налази да је Основни суд у Мркоњић Граду неоправдано дуго водио поступак (од подузимања једне до подузимање друге процесне радње је неоправдано дуг временски размак). На крају Уставни суд закључује да је дошло до повреде права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода због тога што у разумном року није окончан извршни поступак који се води пред Основним судом у Мркоњић Граду у предмету број 75 0 И 009368 09 И. Суд уважава и објективне потешкоће које утичу на дужину трајања поступка, односно Основни суд у Мркоњић Граду није дао разлоге који би се могли сматрати разумним и објективним оправдањем за свако дуго трајање поступка. Подносиатељица жалбе је одмах Омбудсмане упознала са одлуком Уставног суда Босне и Херцеговине.

Поднеском од 23.05.2016. године подносиатељица жалбе је упознала Омбудсмане о закључку Основног суда у Мркоњић Граду, од 27.04.2016. године, којим је позвана да подносиатељица жалбе да у својству тражитељице извршења уреди приједлог за промјену предмета и средства извршења, на начин да јасно наведе на којем предмету и којим средствима предлаже да ће се извршење спровести. Такође, обавјештава Омбудсмане да је поводом закључка суда упутила писмени поднесак којим захтјева опозив условне осуде, односно да се отац дјете упуту на издржавање казне затвора.

Релевантни прописи

Конвенција УН о правима дјетета²

Члан 2

Државе-потписнице ће поштивати и гарантовати права изложена у овој Конвенцији сваком дјетету у својој јурисдикцији, без дискриминације било које врсте, без обзира којој раси, боји, полу, језику, религији, политичком или другом мишљењу, националном, етничком или друштвеном поријеклу, без обзира на имовинско стање, онеспособљености, рођење или други статус коме дијете, његови родитељи или законски старатељи припадају.

Државе-потписнице ће подузети све одговарајуће мјере да осигурају заштиту дјетета од свих облика дискриминације или казне на основу статуса, активности, израженог мишљења или увјерења родитеља дјетета, законских старатеља или чланова обитељи.

Члан 3

У свим акцијама у вези с дјецом, без обзира да ли их подузимају јавне или приватне друштвене добротворне институције, судови, управне власти или законска тијела, најбољи интереси дјетета биће од првенственог значаја.

² Усвојена на Генералној Скупштини УН, 1989.

Устав Босне и Херцеговине³

члан II ставак 1

"Босна и Херцеговина и оба ентитета ће осигурати највишу разину међународно признатих људских права и темељних слобода."

Закон о омбудсману за људска права Босне и Херцеговине⁴

члан 1.

"1. Омбудсман за људска права БиХ је неовисна институција успостављена у циљу промовирања добре управе и владавине права, заштите слобода физичких и правних особа, како је зајамчено посебно

Уставом БиХ и међународним споразумима који се налазе у додатку тог Устава која ће с тим у вези надгледати активности институција БиХ, њених ентитета и Дистрикта Брчко, у складу с одредбама овог Закона.

2. Институција ће дјеловати по пријему жалбе или *ex officio*..."

X – Препоруке

члан 32.

"Омбудсман може дати препоруке органима власти у Босни и Херцеговини.."

Закон о извршном поступку Републике Српске⁵

Члан 37.

(1) Тражилац извршења може у приједлогу за извршење које се заснива на извршној исправи захтијевати да суд прије доношења рјешења о извршењу затражи од самог извршеника и од других у захтјеву одређених физичких и правних лица односно управних и других органа и организација, да суду доставе податке о имовини извршеника, ако тражилац извршења учини вјероватним да би ова лица могла имати ове податке.

(2) Овакав захтјев се може истаћи и након доношења рјешења о извршењу ако извршење на предложеном средству извршења није успјело.

(3) Суд ће по пријему захтјева из става 1. овог члана закључком наложити извршенику или другом лицу, односно органу или организацији, да на формулару који ће прописати министар правде Републике Српске, наведе потпуне податке којима располаже, о извршениковој покретној и непокретној имовини, а посебно о врсти и висини новчаних примања и новчаних депозита извршеника као и мјесту гдје се оне налазе.

³ Анекс IV Општег оквирног споразума за мир у БиХ

⁴ "Службени гласник БиХ" број: 32/00, 19/02, 34/05, 32/06

⁵ Службени гласник Републике Српске бр. 59/03, 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13 и 98/14

- (4) Попуњен и уредно потписан формулар мора бити достављен суду у року који је суд одредио закључком.
- (5) Лицима која по налогу не поступе суд ће изрицати новчане казне на начин одређен у члану 17. овог закона. Ове казне ће се изрицати и одговорним лицима у правном лицу или органу, односно организацији.
- (6) Физичко лице или одговорно лице у правном лицу или органу, односно организацији кривично ће одговарати за давање лажног исказа пред судом ако наведе непотпуне или неистините податке о имовини извршеника. На ову посљедицу суд мора изричито упозорити у закључку којим налаже давање података.
- (7) Суд може мјесто изјаве на прописаном формулару захтијевати од извршеника физичког лица или другог физичког лица да изјаву о имовини извршеника да на рочишту пред судом. Ако позвано лице неће да приступи на рочиште или одбија да да изјаву, суд ће примијенити одредбе става 5. овог члана.

Уважавајући утврђено чињенично стање и релевантне прописе, Омбудсмени констатутју да су дјеци⁶ током свих претходних година била угрожена и прекршена права од стране оца, а при томе, држава није успјела да понашање и нечињење оца санкционише на начин да дјеци обезбиједи издржавање. Држава/суд јесте подузимао радње прописане позитивним прописима (кривичне и грађанско правне мјере заштите), али безуспјешно, јер правно дозвољеним средствима и санкцијама отац дјецe се није *“namjерао”* да плаћа издржавање.

Подноситељица жалбе је заиста подузела све одговарајуће правне мјере, али и након свих покушаја, није успјела да заштити права своје дјецe. Неплаћањем издржавања свакако је и подносиатељица жалбе, као мајка, стављена у изузетно неравноправан положај у односу на оца, јер је само она водила рачуна о дјеци и бринула о свим њиховим потребама, а самој дјеци су, због тога, била многа права прописана и гарантована УН Конвенцијом о правима дјетета угрожена посредно (очување идентитета/породичне везе, адекватан животни стандард, квалитетнија здравствена заштита итд.).

Омбудсмени посебно истичу да се ради о предмету који је регистрован током 2013. године и током трајања поступка истраживања институције Омбудсмeна нису постигнути помаци у остваривању права дјецe, а при томе је и Уставни суд Босне и Херцеговине утврдио да је подносиатељици жалбе повријеђено право на правично суђење.

Омбудсмени годинама заговарају промјене које би требале допринијети побољшању и унапријеђењу права дјетета у Босни и Херцеговини⁷. Једна од генералних препорука Омбудсмeна владама ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине јесте да се посебна пажња посвети категорији тзв. самохраних родитеља (једнородитељским породицама) како би они уживали посебну правну заштиту и сваку другу врсту заштите која је потребна, у складу са најбољим интересом дјецe, као и да, ради пружање помоћи самохраним родитељима, односно дјеци приступе озбиљним анализама и реалним процјенама са циљем оснивања и рада алиментационих фондова. Према мишљењу Омбудсмeна да би се остварио

⁶ При томе су сво троје дјецe у међувремену постала пунољетна, али се најмлађе дијете, Ивана, још увијек налази на редовном школовању

⁷ Поред поступања по жалбама, током 2013. године рађен Специјални извјештај „Дјеца у конфликтним разводима“ (www.ombudsmen.gov.ba)

један од основних принципа УН Конвенције о правима дјетета-НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЈЕТЕТА-потребно је дјечи обезбиједити остваривање свих права прописаних Конвенцијом.

Имајући у виду све наведено, Омбудсменима се намеће обавеза да констатују и повреду права дјете у конкретном случају, као и да суду поново укажу на утврђене повреду права на правично суђење од стране Уставног суда у Босни и Херцеговини. С тим вези, а у складу са чланом 32. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, **Омбудсмени препоручују подносиоци жалбе, односно њеној кћерци, Ивани Калаш:**

- Да у својству тражитељице извршење поступи у складу са чланом 37. Закона о извршном поступку Републике Српске, како би се евентуално могло са сигурношћу установити да ли извршеник има имовине (покретне/непокретне, новчаних средстава итд);

Такође, Омбудсмени препоручују Основном суду у Мркоњић Граду

- Да, у случају подношења захтјева тражитељице извршења у складу са чланом 37. Закона о извршном поступку Републике Српске, у што скоријем року по захтјеву поступи;

- Да Омбудсмене обавијести о чињеници да ли је отац дјете/осуђено лице, платио новчану казну на коју је правноснажно осуђен, односно уколико није, да суд размотри сваку могућност да изречену новчану казну замијени казном затвора рачунајући сваких започетих 100 КМ новчане казне за један дан затвора;

- Позивају се подносиоци жалбе и предсједник Основног суда у Мркоњић Граду да Омбудсмене обавијесте о мјерама подузетим поводом Препоруке Омбудсмена, у року од 30 дана од дана пријема ове Препоруке, писменим путем на адресу Академика Јована Сурутке број 13, Бањалука.

Омбудсмани Босне и Херцеговине:
mr sci. Јасминка Џумхур, с.р.
Нивес Јукић, с.р.
др Љубинко Митровић, с.р.